

Sobotka | Detail mlýnu

Identifikační údaje

Adresa	Sobotka Bořenovy 507 43
Okres	Jičín
Katalogové číslo	P 27
Katastrální území	Sobotka
GPS	50° 28' 23.0" 15° 11' 39.5"
Mapová značka	Holandský / Zaniklý objekt, památník
Poloha vůči obci	600 m V od osady Čalovice
Číslo kulturní památky	
Přístupnost	Zaniklý
Rok stavby	1824
Rok zániku	1916 - rozebrán

Stručný popis

Zděnou stavbu na Bořenovách postavil ze štuk roku 1824 Jan Jiroš jako obilní mlýn na pozemkové parcele č. 1089 asi 800 m severně od Staňkovy Lhoty na vrchu Bořenovách (Buřenovách, Buřenách) 375 m n. m. Nejprve bydlel ve světničce, kterou ve mlýně zbudoval, v roce 1845 pak postavil vedle mlýna domovní stavení čp. 275. Roku 1842 byl majitelem pozemku v trati na Bořenovách Johann Schuster, měšťan v Sobotce čp. 275.

V roce 1848 přenechal Jan Šustr polovinu mlýna svému bratrovci Josefovi a v roce dostala polovinu mlýna Barbora Šustrová. Poslední mlynář František Šustr se stal majitelem v roce 1900.

O větrném mlýně se v polovině 19. století uvádí, že má jedno mlýnské složení a že občas zaměstnává jednoho pracujícího. Poté byl majitelem Josef Schuster, který zbudoval světnici na obývání přímo ve mlýně. Na katastrální mapě vedle půdorysu mlýna jsou severně a jižně vyznačeny další budovy. V letech předcházejícím jeho zastavení už jen šrotoval. V provozu byl do roku 1901, kdy pravděpodobně kvůli konkurenci vodních mlýnů přestal působit.

Pokorný:

Ve 20. letech tohoto století zanikl zděný větrný mlýn u Sobotky, někdy označovaný také podle nedalekých Čalovic. Byl postaven ze štuk roku 1824 Janem Širošem jako obilní mlýn na pozemkové parcele č.1089 asi 800 m severně od Staňkovy Lhoty na vrchu Buřenovách (Buřenách). Jihozápadně od mlýna postaveno dřevěné stavení (stavební parcela č. 320)(730), kde bydlel majitel. Roku 1842 byl majitelem zmíněného pozemku v trati Bořenovách Johann Schuster, měšťan v Sobotce čp. 275 (731). O větrném mlýně se v polovině 19. století uvádí, že má jedno mlýnské složení a že občas zaměstnává jednoho pracujícího (732). Po Johannu Schustrovi stal se majitelem pozemku Josef Schuster (733). J Schuster zbudoval si světnici na obývání ve mlýně (734). Na katastrální mapě vedle půdorysu mlýna (stavební parcela č. 381) jsou severně (stavební parcela č. 380) a jižně od mlýna stavení (stavební parcela č. 465). Pozemková parcela je označena č. 1089 (735). Mlýn byl v provozu do roku 1901, v poslední době většinou šrotoval. Jako důvod zániku se uvádí konkurence vodních mlýnů. Roku 1916 počal majitel mlýna František Šustr přestavovat svoje stavení. K stavbě používal materiálu z prvního poschodí budovy někdejšího mlýna. Za dalších majitelů (Ladislava a Anna Halikarovi) byl v letech 1925 - 1926 rozebrán zbytek mlýna (736). V roce 1910 profesor J. Mencil změnil mlýnský stroj a architekt J. Tkalců pořídil plán budovy (737). Nadmořská výška lokality je 375m (738).

V současné době je majitelem pozemkové parcely č.1089 Ladislav Helikar ze Sobotky čp.275 a obhospodařuje ji JZD Nástup ve Staňkové Lhotě. Hon si podržel název Větrák. Na místě, kde stál kdysi mlýn, je hnojiště, kámen z větrného mlýna byl použit na stavbu jiného objektu; opodál leží dosud mlecí kámen (739).

(730) GÚ-ÚAGK, SK, katastrální mapa i.č. 7133, 1846, stav roku 1842, list V (Rohatsko).

(731) SÚA, SK, duplikát, 22, 26, Sobotka Stadt, Grund-Parzellen-Protocol, 1842.

(732) Tamtéž, Catastral-Schätzungs-Elaborat.

(733) Tamtéž, Grund-Parzellen-Protocol, oprava pozdější rukou.

(734) J. Pelda, Zmizelý větrný mlýn v Bořenovách u Sobotky. ČL, roč. 29(1929, 378; tamtéž fotografie. Dále: Větrák na Bořenovách u Sobotky, Boleslavan, roč. 9/1934-1935, 216, kde je i reprodukce perokresby.

(735) GÚ-ÚAGK, SK, katastrální mapa i.č. 7133, 1911, list 5 (Rohatsko).

(736) GÚ-ČSAV, VM-Č, sdělení ZLA Mnichovo Hradiště z 13.1. 1954, čj. 166/54.

(737) GÚ-ČSAV, VM-Č, sdělení ZLA Jičín (prof. J.MencI) z 11.12 1953. Tužkou kreslené půdorysy, výškový řez a skica (pět listů) i snímek mlýna jsou uloženy v Okresním museu v Sobotce. Jmenovaný prý psal o tomto mlýně v Mladoboleslavských listech před I. světovou válkou. Snímky mlýna reprodukovaly: Vlastivědný sborník systematických monografií měst, městeček a památných míst v zemích koruny české, roč. 10, 1, (J. Bělohav, Sobotka), Praha 1911, list 7; Ottovy Čechy, XII, 329; ČL, roč. 22/1913, 20; Zlatá Praha, roč. 34/1916-17, 322; Náš domov, Jičín 1926, 159 aj. Pohlednice- dar Okresního musea v Sobotce - v GÚ-ČSAV, VM-Č.

(738) Státní mapa 1:5000 - odvozená, list Sobotka 3-3, 1951.

(739) GÚ-ČSAV, VM-Č, sdělení , MNV v Sobotce (Mrskošová) z 31.7. 1970.

Historie

Historie obecně

Ve 20. letech 20. století zanikl zděný větrný mlýn u Sobotky, někdy označovaný také podle nedalekých Čálovic. Zakreslen je už na prvním známém pohledu na Sobotku, litografii v památkovním návrhu císařského páru Františka I. a Karolíny Augusty v Čechách roku 1833. Z devatenácti doložených větrných mlýnů na okrese Jičín byl tento jediný kamenný, tzv. holandského typu.

Zděnou stavbu na Bořenovách postavil ze štuk roku 1824 Jan Jiroš jako obilní mlýn na pozemkové parcele č. 1089 asi 800m severně od Staňkovy Lhoty na vrchu Bořenovách (Buřenovách, Buřenách) 375 m n. m. Jihozápadně od mlýna bylo postaveno dřevěné stavení, kde bydlel majitel. Roku 1842 byl majitelem pozemku v trati na Bořenovách Johann Schuster, měšťan v Sobotce čp. 275. O větrném mlýně se v polovině 19. století uvádí, že má jedno mlýnské složení a že občas zaměstnává jednoho pracujícího. Poté byl majitelem Josef Schuster, který zbudoval světnici na obývání přímo ve mlýně. Na katastrální mapě vedle půdorysu mlýna jsou severně a jižně vyznačeny další budovy. V letech předcházejícím jeho zastavení už jen šrotoval. V provozu byl do roku 1901, kdy pravděpodobně kvůli konkurenci vodních mlýnů přestal působit. Část zdíva použil na přestavbu domu majitel František Šustr v roce 1916, kdy použil zdíva z prvního patra původní mlýnské budovy. Potřeboval materiál na stavbu nového domku v sousedství. Nejdříve však nabídl stavbu tehdy samostatné organizace Klubu turistů v Sobotce, ale cena se zdála tehdejšími činovníkům vysoká a stavba příliš nemoderní. Nabídku zamítli. Téhož roku 1912 však založili nadaci na stavbu rozhledny v blízkých Stéblovicích, ke které nikdy nedošlo. Šustr rozebíral mlýn postupně, jak potřeboval kámen. Ještě v polovině dvacátých let stály na Bořenovách základní řady kvádrů, lidově „štuk“. Šustr odpočívá na soboteckém hřbitově a jeho náhrobek je ozdoben leptaným obrázkem jeho větrného mlýna. Zbytek zdíva byl rozebrán za dalších majitelů, Anny a Ladislava Halikarových, v letech 1925 - 1929.

V okolí mlýna stávala ohromná lípa o níž se říkalo, že jednou dohoní Semtinskou. Pod lipou byla studánka s dobrou vodou. Lípa zmizela spolu s mlýnem ve 20. letech 20. století.

Plán budovy vznikl v roce 1910 od architekta Josefa Tkalců a také popis mlýnské stroje od prof. Jaroslava Mencla.

Za pozornost stojí, že tomuto mlýnu věnoval báseň Fráňa Šrámek. Fotografie (kterou tu bohužel zatím nemám) pochází z ateliéru jičínského fotografa Antonína Brožka a dnes se nachází v archivu Okresního muzea a galerie v Jičíně. Je to přímá kopie z velké skleněné desky 18x24 cm. Rozměr nás dnes udivuje, ale začátkem dvacátého století byly takové kamery běžné. Konečně na vzácném filmovém snímku uloženém v Archivu Fráni Šrámka je zachycen nejen básník, malíř Špála, ale i fotograf F. Mencl, plahočící se terénem s deskovou kamerou jen o málo menší. Téměř všechny snímky té doby jsou přímými kontakty 1:1 z desek, které fotograf také tahal s sebou.

Pokorný:

SOBOTKA (LOKAL. 27), o. Jičín. Ve 20. letech tohoto století zanikl zděný větrný mlýn u Sobotky, někdy označovaný také podle nedalekých Čálovic. Byl postaven ze štuk roku 1824 Janem Širošem jako obilní mlýn na pozemkové parcele č.1089 asi 800 m severně od Staňkovy Lhoty na vrchu Buřenovách (Buřenách). Jihozápadně od mlýna postaveno dřevěné stavení (stavební parcela č. 320)(730), kde bydlel majitel. Roku 1842 byl majitelem zmíněného pozemku v trati Bořenovách Johann Schuster , měšťan v Sobotce čp. 275 (731). O větrném mlýně se v polovině 19. století uvádí, že má jedno mlýnské složení a že občas zaměstnává jednoho pracujícího (732). Po Johannu Schustrovi stal se majitelem pozemku Josef Schuster (733). J Schuster zbudoval si světnici na obývání ve mlýně (734). Na katastrální mapě vedle půdorysu mlýna (stavební parcela č. 381) jsou severně (stavební parcela č. 380) a jižně od mlýna stavení (stavební parcela č. 465). Pozemková parcela je označena č. 1089 (735). Mlýn byl v provozu do roku 1901, v poslední době většinou šrotoval. Jako důvod zániku se uvádí konkurence vodních mlýnů. Roku 1916 počal majitel mlýna František Šustr přestavovat svoje stavení. K stavbě používal materiálu z prvního poschodí budovy někdejšího mlýna. Za dalších majitelů (Ladislava a Anna Halikarovi) byl v letech 1925 - 1926 rozebrán zbytek mlýna (736). V roce 1910 profesor J. Mencl změřil mlýnský stroj a architekt J. Tkalců pořídil plán budovy (737). Nadmořská výška lokality je 375m (738).

V současné době je majitelem pozemkové parcely č.1089 Ladislav Helikar ze Sobotky čp.275 a obhospodařuje ji JZD Nástup ve Staňkové Lhotě. Hon si podržel název Větrák. Na místě, kde stál kdysi mlýn, je hnojiště, kámen z větrného mlýna byl použit na stavbu jiného objektu; opodál leží dosud mlecí kámen (739).

(730) GÚ-ÚAGK, SK, katastrální mapa i.č. 7133, 1846, stav roku 1842, list V (Rohatsko).

(731) SÚA, SK, duplikát, 22, 26, Sobotka Stadt, Grund-Parzellen-Protocol, 1842.

(732) Tamtéž, Catastral-Schätzungs-Elaborat.

(733) Tamtéž, Grund-Parzellen-Protocol, oprava pozdější rukou.

(734) J. Pelda, Zmizelý větrný mlýn v Bořenovách u Sobotky. ČL, roč. 29(1929, 378; tamtéž fotografie. Dále: Větrák na Bořenovách u Sobotky, Boleslavan, roč. 9/1934-1935, 216, kde je i reprodukce perokresby.

(735) GÚ-ÚAGK, SK, katastrální mapa i.č. 7133, 1911, list 5 (Rohatsko).

(736) GÚ-ČSAV, VM-Č, sdělení ZLA Mnichovo Hradiště z 13.1. 1954, čj. 166/54.

(737) GÚ-ČSAV, VM-Č, sdělení ZLA Jičín (prof. J.Mencl) z 11.12 1953. Tužkou kreslené půdorysy, výškový řez a skica (pět listů) i snímek mlýna jsou uloženy v Okresním museu v Sobotce.

Jmenovaný prý psal o tomto mlýně v Mladoboleslavských listech před I. světovou válkou. Snímky mlýna reprodukovaly: Vlastivědný sborník systematických monografií měst, městeček a památných míst v zemích koruny české, roč. 10, 1, (J. Bělohav, Sobotka), Praha 1911, list 7;

Ottovy Čechy, XII, 329; ČL, roč. 22/1913, 20; Zlatá Praha, roč. 34/1916-17, 322; Náš domov, Jičín 1926, 159 aj. Pohlednice- dar Okresního muzea v Sobotce - v GÚ-ČSAV, VM-Č.

(738) Státní mapa 1:5000 - odvozená, list Sobotka 3-3, 1951.

(739) GÚ-ČSAV, VM-Č, sdělení , MNV v Sobotce (Mrskošová) z 31.7. 1970.

Mlín je vyobrazen na • Il. vojenské mapování - Františkovo (1836 - 52)

- Příjmení mlynářů působících na mlýně**
- Jiroš Jan
 - Schuster Josef
 - Šustr františek

Architektura

Stav nemovitosti Neexistuje

Typ Holandský

Dominantní stavební konstrukce Zděná - kamenná

Historické prvky

Parametry Stavba byla 13 m vysoká, válcová, třípodlažní z pískovcových kvádrů. Na úrovni terénu měla průměr 9 m.

Technologie

Technologické vybavení

Popis technologického vybavení

Technologické vybavení

Stopy po neexistující mlýnské technologii

Doplňkový provoz

Doplňkový provoz - popis

Historické prvky

Parametry

Literatura a prameny Zajímavosti Ostatní Foto galerie Historické fotografie a pohlednice

ČESKÉ VĚTRNÍKY III. — VĚTRNÍK U SOBOTKY

Základní obrázky

Ostatní

Historické mapy